ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ
της 16ης Ιανουαρίου 1997 *

1. Το Supremo Tribunal Administrativo έθεσε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177, τρίτο εδάφιο της Συνθήκης ΕΚ, ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία θεωρεί αναγκαία για την επίλυση εκκρεμούσης ενώπιόν του διαφοράς, που αναφέρεται σε δασμολογική κατάταξη τυριού.

I — Το νομικό πλαίσιο

2. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2658/87 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1987, περιέχει κανόνες σχετικούς με τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το κοινό δασμολόγιο [1]. Στο παράρτημα Ι του κανονισμού αυτού, όπως έχει μετά την τροποποίησή του από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3174/88 της Επιτροπής, της 21ης Σεπτεμβρίου 1988 [2], στο δεύτερο μέρος, περιέχει τον πίνακα δασμών. Στο τμήμα Ι, κεφάλαιο 4, το οποίο αφορά και το γάλα, καθώς και τα προϊόντα γαλακτοκομίας ορίζονται τα εξής:

«Κωδικός (ΣΟ)Περιγραφή εμπορευμάτων

0406	Τυριά και πηγμένο γάλα για τυρί:
(...)	
0406 20	— Τυριά τριμμένα ή σε σκόνη, κάθε τύπου:
0406 20 10	— — Τυριά τύπου glaris με χορταρικά (...)
0406 20 90	— — Άλλα.
(...)	
0406 90	— Άλλα τυριά:
0406 90 11	— — Που προορίζονται για μεταποίηση

(...).» [3]

3 — Δηλαδή, η ανωτέρω δασμολογική κλάση (0406 «τυριά και πηγμένο γάλα για τυρί») περιλαμβάνει τις αυτόθι αναφερόμενες διακρίσεις (συνολικά πέντε), μεταξύ των οποίων τη διάκριση 0406 20 «τυριά τριμμένα σε σκόνη κάθε τύπου» και την 0406 90 «άλλα τυριά». Η πρώτη διάκριση (0406 20) υποδιακρίνεται, περαιτέρω, σε τυριά τύπου glaris με χορταρικά (0406 20 10) και άλλα τριμμένα τυριά (0406 20 90). Η δεύτερη διάκριση (0406 90) υποδιαιρείται σε 0406 90 11 τυριά «που προορίζονται για μεταποίηση» και λοιπά τυριά, τα οποία προσδιορίζονται ονομαστικώς (π. χ. φέτα κ.λπ.).

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ελληνική.

1 — ΕΕ 1987, L 256, σ. 1.

2 — ΕΕ 1988, L 298, σ. 1.

3. Μια σειρά επεξηγηματικών σημειώσεων εκδόθηκε από την Επιτροπή, με σκοπό την ομοιόμορφη εφαρμογή της συνδυασμένης ονοματολογίας κατά την κατάταξη των εμπορευμάτων. Στην έκδοση του 1989, όσον αφορά τη διάκριση 0406 20 10, αναφερόταν ότι υπάγονται σε αυτήν τυριά τριμμένα ή σε σκόνη, όλων των τύπων, και όσον αφορά τη διάκριση 0406 20 90, ότι υπάγονται σε αυτήν τυριά τριμμένα, χρησιμοποιούμενα γενικώς ως καρυκεύματα. Αυτά λαμβάνονται συνήθως από τη μάζα σκληρών τυριών (π. χ. Grana, Parmigiano-reggiano, Emmental, Reggianito, Sbrinz, Asiago, Pecorino, κ.λπ.). Τα τριμμένα αυτά τυριά έχουν μερικώς αφυδατωθεί με σκοπό τη μακρότερη δυνατή συντήρησή τους.

4. Το 1990, η Επιτροπή δημοσίευσε νέες επεξηγηματικές σημειώσεις [4], που αφορούσαν τις ανωτέρω δασμολογικές διακρίσεις, το κείμενο των οποίων έχει ως εξής:

«0406 20 10

και Τυριά τριμμένα ή σε σκόνη, όλων των τύπων

0406 20 90

Το σημείο 1 αντικαθίσταται με το εξής κείμενο:

"1. Τυριά τριμμένα, συνήθως χρησιμοποιούμενα σαν καρυκεύματα ή για άλλους σκοπούς της βιομηχανίας τροφίμων. Αυτά λαμβάνονται συνήθως από τη μάζα σκληρών τυριών (π. χ. Grana, Parmigiano-reggiano, Emmental, Reggianito, Sbrinz, Asiago, Pecorino, κ.λπ.). Τα τριμμένα αυτά τυριά μπορούν να έχουν μερικώς αφυδατωθεί με σκοπό τη μακρότερη δυνατή συντήρηση.

Υπάγονται στους κωδικούς αυτούς τα τυριά, τα οποία μετά το τρίψιμο έχουν συσσωματωθεί."»

5. Εν συνεχεία, η Επιτροπή εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 316/91, της 7ης Φεβρουαρίου 1991, για κατάταξη εμπορευμάτων στη συνδυασμένη ονοματολογία [5]. Το παράρτημα αυτού του κανονισμού έχει ως εξής:

4 — Δημοσίευση 90/C 263/C8, με ημερομηνία 18 Οκτωβρίου 1990 (ΕΕ 1990, C 263, σ. 10), σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2658/87 του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1987, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2472/90 (ΕΕ 1990, L 247, σ. 1).

5 — ΕΕ 1991, L 37, σ. 25.

Περιγραφή εμπορεύματος (1)	Κατάταξη κωδικός ΣΟ (2)	Αιτιολογία (3)
1. Τυρί τριμμένο το οποίο λόγω της υψηλής του περιεκτικότητας σε υγρασία και λόγω των συνθηκών μεταφοράς ή συσκευασίας (συσκευασμένο εν μέρει υπό κενό) έχει συσσωματωθεί	0406 20 90	Η κατάταξη καθορίζεται από τους γενικούς κανόνες 1 και 6 για την ερμηνεία της ΣΟ και το κείμενο των κωδικών ΣΟ 0406, 0406 20 και 0406 20 90

6. Στο παράρτημα I του κανονισμού 2658/87, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 3174/88 της Επιτροπής, στο πρώτο μέρος, τίτλο I, υπό α', περιέχονται οι γενικοί κανόνες για την ερμηνεία της συνδυασμένης ονοματολογίας. Ορίζονται δε τα εξής:

«Η κατάταξη των εμπορευμάτων στην συνδυασμένη ονοματολογία πραγματοποιείται σύμφωνα με τις παρακάτω αρχές:

1. Το κείμενο των τίτλων των τμημάτων των κεφαλαίων ή των υποκεφαλαίων θεωρείται ότι έχει μόνο ενδεικτική αξία, δεδομένου ότι η κατάταξη καθορίζεται νόμμα σύμφωνα με το κείμενο των κλάσεων και των σημειώσεων των τμημάτων ή των κεφαλαίων και σύμφωνα με τους παρακάτω κανόνες, εφόσον αυτοί δεν είναι αντίθετοι προς το κείμενο των εν λόγω κλάσεων και σημειώσεων:

2. α) Κάθε αναφορά σ' ένα είδος μέσα σε ορισμένη κλάση καλύπτει το είδος αυτό, έστω και αν δεν είναι πλήρες ή τελειωμένο, με την προϋπόθεση ότι, στην κατάσταση που παρουσιάζεται, εμφανίζει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του πλήρους ή του τελειωμένου είδους. Καλύπτει επίσης το πλήρες ή τελειωμένο είδος ή αυτό που θεωρείται σαν τέτοιο, βάσει των προηγουμένων διατάξεων, στην περίπτωση που αυτό παρουσιάζεται ασυναρμολόγητο ή αποσυναρμολογημένο.

β) (...)

3. Όταν εμπορεύματα πρέπει, εκ πρώτης όψεως, να καταταγούν σε δύο ή περισσότερες κλάσεις (...) η κατάταξη γίνεται σύμφωνα με τα παρακάτω:

α) Η περισσότερο εξειδικευμένη κλάση πρέπει να έχει προτεραιότητα έναντι των κλάσεων με γενικότερο περιεχόμενο (...).

β) (...)

γ) Στις περιπτώσεις που η κατάταξη του εμπορεύματος δεν μπορεί να γίνει σύμφωνα με τον κανόνα 3 α) ή 3 β), τότε αυτό κατατάσσεται στην τελευταία κατά σειρά αρίθμησης κλάση μεταξύ των κλάσεων που μπορούν έγκυρα να ληφθούν υπόψη.

(...)

6. Η κατάταξη των εμπορευμάτων στις διακρίσεις μιας και της αυτής κλάσης καθορίζεται νόμιμα σύμφωνα με το κείμενο των διακρίσεων αυτών και των σημειώσεων των διακρίσεων καθώς και αναλογικά (mutatis mutandis), σύμφωνα με τους παραπάνω κανόνες, δεδομένου ότι μπορούν να συγκριθούν μόνον οι διακρίσεις του αυτού επιπέδου. Εκτός αντιθέτων διατάξεων για τους σκοπούς του κανόνα αυτού εφαρμόζονται επίσης οι σημειώσεις των τμημάτων και των κεφαλαίων.»

7. Από τις ανωτέρω διατάξεις, ερμηνευόμενες σε συνδυασμό και προς τα λοιπά ερμηνευτικά βοηθήματα, συνάγεται ότι στη διάκριση 0406 20 υπάγονται «τυριά τριμμένα ή σε σκόνη, κάθε τύπου», τα οποία λαμβάνονται *συνήθως* από τη μάζα σκληρών τυριών, όπως είναι τα *ενδεικτικώς* αναφερόμενα στη συνδυασμένη ονοματολογία (π. χ. parmigiano-reggiano, emmental κ.λπ.) και τα οποία χρησιμοποιούνται γενικώς ως καρυκεύματα. Από τις αυτές διατάξεις συνάγεται, περαιτέρω, ότι στη διάκριση 0406 90 11 υπάγονται άλλα τυριά, δηλαδή τυριά πέραν εκείνων που υπάγονται στις λοιπές τέσσερις διακρίσεις της ανωτέρω δασμολογικής κλάσεως 0406 (τυριά και πηγμένο γάλα για τυρί) και τα οποία «προορίζονται για μεταποίηση». Ως μεταποίηση δε, που αποτελεί νομική έννοια *lato sensu*, νοείται η, κατόπιν επεξεργασίας ή μεταπλάσεως της πρώτης ύλης, δημιουργία (παραγωγή) νέου είδους.

II — Τα πραγματικά περιστατικά

8. Η εταιρία Fábrica de Queijo ERU Portuguesa, Lda (στο εξής: ERU), με την πράξη εκτελωνισμού υπ' αριθμόν 14 595, της 20ής Μαρτίου 1989, του Τελωνείου της Λισσαβώνας (της Delegaçâo Aduaneira de Xabregas της Alfândega de Lisboa), εισήγαγε στην Πορτογαλία 1 100 χαρτοκιβώτια που περιείχαν τυρί προελεύσεως Ολλανδίας, συσκευασμένο σε σακκούλες από πλαστική ύλη, με περιεχόμενο κάθε σακκούλας 15 kg περίπου.

9. Το συσκευασμένο αυτό τυρί παρουσίαζε, κατά τον χρόνο της εισαγωγής, την όψη συμπαγούς πολτού ή ζύμης. Όμως, όταν αποσυσκευαζόταν και εξετίθετο σε συνθήκες του περιβάλλοντος, θρυμματιζόταν σε ακανόνιστους κόκκους.

10. Το τιμολόγιο του εξαγωγέα περιέγραψε το εισαχθέν εμπόρευμα ως τυρί τριμμένο («grated cheese»). Η ERU θεώρησε ότι υπάγεται στη δασμολογική διάκριση 0406 20 90, η οποία αφορά «τυριά τριμμένα ή σε σκόνη, όλων των τύπων», εξαιρουμένων των τυριών τύπου Glaris με χορταρικά.

11. Ο πρωτοβάθμιος ελεγκτής, ο δευτεροβάθμιος ελεγκτής, το συμβούλιο των δευτεροβαθμίων ελεγκτών και το Tribunal Técnico de 1ª Instância κατέταξαν το εισαγόμενο τυρί στη δασμολογική διάκριση 0406 90 11, που αφορά «άλλα τυριά που προορίζονται για μεταποίηση».

12. Η ERU προσέβαλε την απόφαση του Tribunal Técnico de 1ª Instância ενώπιον του Tribunal Técnico de 2ª Instância. Το τελευταίο με απόφασή του διατήρησε τη δασμολογική κατάταξη που είχε γίνει προηγουμένως.

13. Το Tribunal Técnico de 2ª Instância δέχθηκε ότι το επίδικο εμπόρευμα, το οποίο περιγράφεται στο τιμολόγιο ως τυρί τριμμένο («grated cheese»), αποτελείται, στην πραγματικότητα, από πολτό τυριού σε συμπαγείς μάζες ακανόνιστης επιφάνειας, βάρους 15 κιλών, κλεισμένες σε πλαστικές σακκούλες. Θεωρώντας δε ότι η δασμολογική διάκριση 0406 20 αφορά «τυριά τριμμένα ή σε σκόνη, κάθε τύπου», δηλαδή τυριά που εμφανίζονται με μορφή μικρών θρυμμάτων ή μικροσκοπικών μορίων, όλα τα τυριά που εμφανίζονται υπό διαφορετική μορφή (παραδείγματος χάριν, σε συμπαγείς μάζες) δεν εμπίπτουν — κατ' αντιδιαστολήν προς την περιγραφή της — στη διάκριση αυτή, όπως το απαιτούν οι γενικοί κανόνες 1 έως 6 για την ερμηνεία της συνδυασμένης ονοματολογίας [6].

14. Περαιτέρω, το Tribunal Técnico de 2ª Instância θεώρησε ότι ταυτόσημη περιγραφή περιέχει η μεταγενέστερη επεξηγηματική σημείωση της συνδυασμένης ονοματολογίας, του 1990, η οποία αφορά τις διακρίσεις 0406 20 10 και 0406 20 90.

15. Με βάση τις προηγούμενες σκέψεις, το Tribunal Técnico de 2ª Instância κατέληξε ότι το επίδικο τυρί δεν πληροί αυτές τις προϋποθέσεις, διότι εμφανίζεται υπό μορφή συμπαγούς μάζας, υπό την οποία είναι αδύνατον να προωθηθεί απ' ευθείας στην αγορά των καταναλωτών· επί πλέον, έχει υψηλό βαθμό υγρασίας και θρυμματίζεται σε ακανόνιστους κόκκους όταν εκτεθεί στον ατμοσφαιρικό αέρα. Για τους λόγους αυτούς θεώρησε ότι έχει χαρακτηριστικά προϊόντος ημιτελούς ή προς περαιτέρω επεξεργασία, το οποίο θα έπρεπε να υπαχθεί στη διάκριση 0406 90 11.

16. Κατά της αποφάσεως του Tribunal Técnico de 2ª Instância, ασκήθηκε προσφυγή ενώπιον του Tribunal Tributário de 2ª Instân-

6 — Στην απόφαση περί παραπομπής τονίζεται ότι, κατά την ειδική βιβλιογραφία, τριμμένο τυρί είναι το τυρί που λαμβάνεται από τυριά πολύ ξηρά («gruyère», «comprié», «παρμεζάνα», κ.λπ.), το οποίο χρησιμοποιείται συνήθως για να «πασπαλίζονται» τα παρασκευασμένα εδέσματα, πριν μπουν στο φούρνο για τελικό ψήσιμο· μπορεί όμως να σερβίρεται και χωριστά, για να προστίθεται σε σούπες, και ιδίως σε ψαρόσουπες· παραπέμπει δε στο σχετικό λήμμα του «*Dictionnaire des Fromages*», υπό R.-J. Courtine, Librairie Larousse, σ. 196.

cia. Κατά της αποφάσεως του τελευταίου ασκήθηκε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Supremo Tribunal Administrativo.

III — Τα προδικαστικά ερωτήματα

17. Το Supremo Tribunal Administrativo, διατηρώντας αμφιβολίες ως προς την έννοια ορισμένων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου που διέπουν, κατά την άποψή του, την διαφορά, υπέβαλε στο Δικαστήριο, με διάταξη της 25ης Ιανουαρίου 1995, τα επόμενα προδικαστικά ερωτήματα:

«Λαμβανομένου υπόψη ότι εμφανίσθηκε στο πορτογαλικό τελωνείο στις 29 3 89, για να τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία ή για άλλον τελωνειακό προορισμό, τυρί προερχόμενο από κοινοτική χώρα, το οποίο ο εξαγωγέας χαρακτήρισε τυρί τριμμένο ("grated cheese"), το οποίο, αφού θρυμματιστεί, υποβάλλεται σε βιομηχανική επεξεργασία αντικαταστάσεως του οξυγόνου με έγχυση διαλύματος αζώτου/002, χάριν μακρότερης συντηρήσεώς του, στη συνέχεια συσκευάζεται και συμπιέζεται μέσα σε πλαστικές σακκούλες, περιεχομένου 15 kg εκάστη, με υψηλό βαθμό υγρασίας, αποκτώντας την όψη συμπαγούς μάζας ή ζύμης, μετά δε την αποσυσκευασία του και έκθεσή του σε συνθήκες του περιβάλλοντος, θρυμματίζεται σε ακανόνιστους κόκκους, ερωτάται:

1° .Εν όψει του κανονισμού (ΕΟΚ) 316/91 της Επιτροπής, της 7ης Φεβρουαρίου 1991, πρέπει το παραπάνω τυρί να καταταγεί στη δασμολογική κλάση 0406 20 90, στα "τυριά τριμμένα ή σε σκόνη, κάθε τύπου", ή στη δασμολογική κλάση 0406 90 11, στα "άλλα τυριά που προορίζονται για μεταποίηση";

2° .Είναι ο εν λόγω κανονισμός ερμηνευτικός και, επομένως, αναδρομικώς εφαρμοστέος στην εισαγωγή του παραπάνω τυριού;

3° .Σε περίπτωση αποφατικής απαντήσεως σε ένα από τα παραπάνω ερωτήματα, πρέπει στην υπό κρίση περίπτωση να ληφθούν υπόψη οι επεξηγηματικές σημειώσεις της συνδυασμένης ονοματολογίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που δημοσιεύθηκαν στην ΕΕ C 263, σ. 10, της 18 10 90, ή οι προϊσχύσασες αυτών επεξηγηματικές σημειώσεις;

4° .Εν πάση περιπτώσει, σε ποιά από τις δύο προαναφερθείσες δασμολογικές κλάσεις πρέπει να καταταγεί το παραπάνω τυρί;» [7]

7 — Όπως ορθά επισημαίνει η Επιτροπή στις γραπτές παρατηρήσεις της, οι όροι «με έγχυση διαλύματος αζώτου/OO_2» πρέπει να αντικατασταθούν από τους όρους «με έγχυση διαλύματος αζώτου/CO_2» (διοξειδίου του άνθρακα). Άλλωστε, τούτο τονίσθηκε και κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία από τους εκπροσώπους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και της Επιτροπής.

IV — Απαντήσεις στα προδικαστικά ερωτήματα

18. Για λόγους συστηματικούς θεωρώ σκόπιμο να εξετάσω τα υποβληθέντα ερωτήματα σε τρεις ενότητες, με την εξής σειρά: κατ' αρχάς θα εξετάσω το δεύτερο ερώτημα, στη συνέχεια το τρίτο και, τέλος, το πρώτο και το τέταρτο, ενιαίως.

A — *Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος*

19. Με το δεύτερο ερώτημα ο εθνικός δικαστής ζητεί από το Δικαστήριο να κρίνει κατά πόσον ένας κανονισμός της Επιτροπής, στην προκειμένη περίπτωση ο 316/91, εφαρμόζεται αναδρομικώς ως ερμηνευτικός και, κατά συνέπεια, και σε υποθέσεις προγενέστερες της δημοσιεύσεώς του.

20. Η ERU, επικαλούμενη το άρθρο 9 του κανονισμού 2658/87, υπό ε', με το οποίο ανατίθεται στην Επιτροπή να προβεί σε «τροποποιήσεις της συνδυασμένης ονοματολογίας που έχουν σκοπό την προσαρμογή της στην τεχνολογική ή εμπορική εξέλιξη ή αποσκοπούν στην εναρμόνιση και διευκρίνιση των κειμένων», καθώς και το άρθρο 10, παράγραφος 2, του ιδίου κανονισμού, σύμφωνα με το οποίο τα μέτρα που θεσπίζει η Επιτροπή μπορούν να εφαρμοσθούν αμέσως, θεωρεί ότι η διάταξη αυτή του άρθρου 10 καθιερώνει την αρχή της ενσωματώσεως του ερμηνευτικού στον ερμηνευόμενο κανόνα δικαίου και συνάγει ότι οι ερμηνευτικοί κανόνες της συνδυασμένης ονοματολογίας εφαρμόζονται αμέσως, ακόμη και στις εκκρεμούσες διαφορές κατά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος τους.

21. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση στις γραπτές παρατηρήσεις της υποστηρίζει ότι ο κανονισμός 316/91 επιφέρει τροποποιήσεις της συνδυασμένης ονοματολογίας που έχουν σκοπό την προσαρμογή της συνδυασμένης ονοματολογίας στην τεχνολογική εξέλιξη. Ένα δε κείμενο προσαρμογής στις τεχνολογικές καινοτομίες δεν μπορεί, εξ ορισμού, να είναι ερμηνευτικό. Πρέπει να θεωρείται νέο κείμενο που θα περικλείει τις περιπτώσεις, τις οποίες δεν περιελάμβανε το προηγούμενο κείμενο. Αν δε ο κοινοτικός νομοθέτης επιθυμούσε η νέα αυτή ρύθμιση να ανατρέξει σε προγενέστερο χρόνο, δηλαδή εκείνο κατά τον οποίο έλαβε χώρα η καινοτομία, τούτο θα έπρεπε να συνάγεται ρητώς από το νέο κείμενο.

22. Στο σημείο αυτό θέλω να τονίσω ότι ο κανονισμός 316/91 έχει χαρακτήρα κανονισμού δασμολογικής κατατάξεως. Κατά την παγία δε νομολογία του Δικαστηρίου, «κανονισμός ο οποίος καθορίζει τις προϋποθέσεις κατατάξεως, σε δασμολογική κλάση ή διάκριση έχει διαπλαστικό χαρακτήρα και δεν μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ» [8]. Υπό το πρίσμα αυτής της νομολογίας, φρονώ, ότι ο ενλόγω κανονισμός (316/91) δεν μπορεί να τύχει αναδρομικής εφαρμογής.

8 — Απόφαση της 28ης Μαρτίου 1979, υπόθεση 158/78, Biegi (Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 633, σκέψη 11).

23. Τουναντίον θα πρέπει, χάριν της ασφαλείας του δικαίου και της διευκολύνσεως των ελέγχων, να ερευνηθεί, in concreto, σε ποιά δασμολογική κλάση ή διάκριση μπορεί να υπαχθεί το εισαχθέν προϊόν, με βάση τις αντικειμενικές του ιδιότητες και χαρακτηριστικά, όπως ορίζονται στον τίτλο της κλάσεως του κοινού δασμολογίου και στις σημειώσεις των τμημάτων ή των κεφαλαίων [9]. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ενδεχομένως, θα μπορούσε να συναχθεί ότι ο κανονισμός 316/91 απλώς περιέχει ρύθμιση που συναγόταν από την προϊσχύσασα νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία, ακόμη και αν τον αγνοούσαμε, τα επίδικα εμπορεύματα ενδεικνύόταν να υπαχθούν εν πάση περιπτώσει στην διάκριση 0406 20 90 [10]. Τούτο θα εξετασθεί στη συνέχεια, όταν δοθεί απάντηση στο πρώτο και τέταρτο ερώτημα.

24. Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός (ΕΟΚ) 316/91, της 7ης Φεβρουαρίου 1991, για κατάταξη εμπορευμάτων στη συνδυασμένη ονοματολογία, καθορίζει τις προϋποθέσεις κατατάξεως, σε δασμολογική κλάση ή διάκριση, και έχει διαπλαστικό χαρακτήρα. Άρα δεν μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ. Δηλαδή, δεν μπορεί να δεσμεύσει τις εθνικές αρχές οι οποίες καλούνται να καθορίσουν τη δασμολογική κατάταξη εμπορευμάτων που είχαν εισαχθεί πριν από την έναρξη της ισχύος του, με βάση τα αντικειμενικά τους χαρακτηριστικά.

9 — Βλ., παραδείγματος χάριν, τις αποφάσεις της 19ης Μαΐου 1994, υπόθεση C-11/93 Siemens Nixdorf, (Συλλογή 1994, σ. I-1945, σκέψη 11), της 18ης Απριλίου 1991, υπόθεση C-219/89, WeserGold (Συλλογή 1991, σ. I-1895, σκέψη 6) και την παλαιότερη απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 1977, 62/77 Carlsen-Verlag (Συλλογή τόμος 1977, σ. 751, σκέψη 3).

10 — Βλ. την προαναφερθείσα απόφαση της 19ης Μαΐου 1994, Siemens Nixdorf (σκέψεις 11 και 17) και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα κ. Jacobs στην υπόθεση αυτή (σημείο 17).

Β — *Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος*

25. Με το τρίτο ερώτημα, ο εθνικός δικαστής ζητεί από το Δικαστήριο να κρίνει αν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, για τη δασμολογική κατάταξη εισαγομένων εμπορευμάτων, μεταγενέστερες του χρόνου εισαγωγής επεξηγηματικές σημειώσεις της συνδυασμένης ονοματολογίας.

26. Οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζει ο εθνικός δικαστής οφείλονται στην διαφοροποίηση του κειμένου των επεξηγηματικών σημειώσεων του 1989, σε σχέση με εκείνες του 1990, οι οποίες σχετίζονται με τη διάκριση 0406 20 90.

27. Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, για την ερμηνεία του κοινού δασμολογίου οι σημειώσεις που προηγούνται των κεφαλαίων του και οι επεξηγηματικές σημειώσεις της ονοματολογίας του Συμβουλίου Τελωνειακής Συνεργασίας «αποτελούν σημαντικά στοιχεία», «σημαντικά μέσα» [11] για την ενιαία εφαρμογή του δασμολογίου, και μπορούν να θεωρηθούν γι' αυτόν τον λόγο ως «χρήσιμα για την ερμηνεία του στοιχεία» [12].

11 — Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1980, υπόθεση 798/79, Chem-Tec (Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 9, σκέψη 11).

12 — Βλ., επιπλέον, τις αποφάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 1977, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 69/76 και 70/76, Dilmeyer (Συλλογή τόμος 1977, σ. 75), και της 14ης Δεκεμβρίου 1995, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-106/94 και C-139/94 Colin και Dupré (Συλλογή 1995, σ. I-4759, σκέψη 21).

28. Επομένως, για την ερμηνεία των δασμολογικών κλάσεων και διακρίσεων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο η διατύπωση και η οικονομία του κοινού δασμολογίου αλλά και οι ενλόγω επεξηγηματικές σημειώσεις [13]. Ωστόσο, δεν έχουν δεσμευτική νομική ισχύ και ως εκ τούτου πρέπει, όταν παρίσταται ανάγκη, να ερευνάται αν το περιεχόμενό τους είναι σύμφωνο με τις διατάξεις του κοινού δασμολογίου ή μήπως τροποποιεί την έννοιά τους [14]. Επιπλέον κατά την νομολογία του Δικαστηρίου, οι επεξηγηματικές σημειώσεις του Συμβουλίου Τελωνειακής Συνεργασίας, ελλείψει ειδικών διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, έχουν την ισχύ εγκύρου μέσου ερμηνείας των κλάσεων του κοινού δασμολογίου [15].

29. Εν προκειμένω, το εισαχθέν τυρί ήταν ολλανδικό τυρί τύπου Gouda, τριμμένο και συσκευασμένο κατά έναν ειδικό τρόπο. Όπως τονίζει η Επιτροπή, αν από το κείμενο της επεξηγηματικής σημειώσεως του 1989 συναγόταν ότι το τριμμένο αυτό τυρί, που κατά την εισαγωγή παρουσιαζόταν υπό μορφή συμπαγούς μάζας, δεν περιλαμβανόταν μεταξύ των τυριών που υπάγονται στην δασμολογική διάκριση 0406 20 90 και, επομένως, υπαγόταν σε διαφορετική δασμολογική διάκριση, ενώ από το κείμενο της δασμολογικής διακρίσεως του κοινού δασμολογίου και τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει προέκυπτε ότι η διάκριση 0406 20 90 είναι η δέουσα, τούτο θα σήμαινε ότι η επεξηγηματική σημείωση τροποποιεί την έννοια διατάξεως του κοινού δασμολογίου κάτι, που κατά την νομολογία του Δικαστηρίου [16], δεν επιτρέπεται.

13 — Απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 1985, υπόθεση 200/84, Erika Daiber (Συλλογή 1985, σ. 3363, σκέψεις 13 και 14).

14 — Βλ., λόγου χάριν, την ήδη μνημονευθείσα στην υποσημείωση 11 απόφαση της 11ης Ιουλίου 1980, Chem-Tec (σκέψη 11).

15 — Απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 1979, υπόθεση 11/79, Cleton (Συλλογή τόμος 1979/11, σ. 511).

16 — Απόφαση της 16ης Ιουνίου 1994, υπόθεση C-35/93, Eisbein (Συλλογή 1994, σ. I-2655, σκέψεις 18 και 21).

30. Αναλυτικότερα, από την περιγραφή των εμπορευμάτων που αντιστοιχούν στη διάκριση 0406 20 90, βλέπουμε ότι αναφέρεται σε τυριά τριμμένα ή σε σκόνη, κάθε τύπου, εκτός των τυριών τύπου glaris με χορταρικά. Στην επεξηγηματική σημείωση του 1989, διευκρινιζόταν, όσον αφορά τη διάκριση 0406 20 90, ότι υπάγονται σε αυτήν τυριά τριμμένα, χρησιμοποιούμενα *γενικώς* ως καρυκεύματα. Αυτά λαμβάνονται *συνήθως* από τη *μάζα σκληρών τυριών* (π. χ. Grana, Parmigiano-reggiano, Emmental, Reggianito, Sbrinz, Asiago, Pecorino, κ.λπ.). Τα τριμμένα αυτά τυριά έχουν *μερικώς αφυδατωθεί*, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη σε διάρκεια συντήρησή τους.

31. Ενόψει των ανωτέρω, νομίζω ότι η αναφορά στην επεξηγηματική σημείωση του 1989 σε τριμμένα τυριά προερχόμενα από σκληρά τυριά, τα οποία αναφέρονται ενδεικτικώς, συσκευαζόμενα κατά ορισμένο τρόπο (με μερική αφυδάτωση), που χρησιμοποιούνται γενικώς ως καρυκεύματα, δεν απέκλειε παρόμοια προϊόντα προερχόμενα από άλλο τύπο τυριού και συσκευαζόμενα με διαφορετικό τρόπο, για διαφορετικό σκοπό (χρησιμοποίηση για άλλους σκοπούς της βιομηχανίας τροφίμων), αρκεί να είχαν τα χαρακτηριστικά του τριμμένου τυριού. Επομένως, η επεξηγηματική σημείωση του 1989 παρουσίαζε ένα κενό σε σχέση με το εισαχθέν εν προκειμένω προϊόν, το οποίο κενό θέλησε να πληρώσει η επεξηγηματική σημείωση του 1990, η οποία είναι πληρέστερη.

32. Επομένως, στον εθνικό δικαστή πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι επεξηγηματικές σημειώσεις μεταγενέστερες των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών μπορούν να

συνεκτιμώνται από τις εθνικές αρχές για την δασμολογική κατάταξη εισαχθέντος προϊόντος αρκεί από την εξέταση των αντικειμενικών χαρακτηριστικών του να προκύπτει ότι δεν τροποποιούν την έννοια της εφαρμοστέας διατάξεως του κοινού δασμολογίου.

Γ — *Επί του πρώτου και του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος*

33. Με το πρώτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα ο εθνικός δικαστής ζητεί από το Δικαστήριο να κρίνει κατά πόσον η συνδυασμένη ονοματολογία του κοινού δασμολογίου πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η δασμολογική διάκριση 0406 20 90 περιλαμβάνει τυρί, το οποίο έχει τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται στη διάταξη της παραπομπής ή, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, κατά πόσον η διάκριση 0406 90 11 περιλαμβάνει το επίδικο τυρί.

34. Κατά την ERU, η αφυδάτωση αποτελεί μια τεχνική διαδικασία συντηρήσεως του προϊόντος και όχι απαραίτητη προϋπόθεση για να έχει τα χαρακτηριστικά τριμμένου τυριού. Ούτε η διάκριση 0406 20 90 ούτε η επεξηγηματική σημείωση του 1989 αποκλείουν άλλον τρόπο συντηρήσεως ούτε επιβάλλουν το προϊόν που συντηρείται με τη μέθοδο της εν κενώ συσκευασίας να μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην άμεση κατανάλωση. Τόνισε επίσης ότι για να χρησιμοποιηθεί το εισαχθέν τυρί μετά την εισαγωγή του όχι μόνον ως καρύκευμα αλλά και σε άλλες χρήσεις, δεν απαιτείται περαιτέρω μεταποίηση παρά μόνον η εξουδετέρωση της διαδικασίας συντηρήσεως που είχε χρησιμοποιηθεί προηγουμένως για τη συσκευασία και την εξαγωγή του.

35. Αντιθέτως, κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, το εισαχθέν προϊόν, κατά τον εκτελωνισμό του, δεν είχε τα αντικειμενικά χαρακτηριστικά του τριμμένου τυριού, αφού έπρεπε να ακολουθήσει περαιτέρω μια ειδική διαδικασία αποσυντηρήσεως για τη θέση του προϊόντος στην τελική κατανάλωση. Έτσι, υποστηρίζει ότι το προϊόν αυτό, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι ήταν συσσωματωμένο κατά την εισαγωγή του, όπως προβλέπει ο κανονισμός 316/91, εν τούτοις δεν παρουσίαζε τα άλλα χαρακτηριστικά του τριμμένου τυριού, γι' αυτό και δεν θα έπρεπε να υπαχθεί στη διάκριση 0406 20 90, αλλά στη διάκριση 0406 90 11.

36. Τέλος, η Επιτροπή προβάλλει ότι το τυρί αυτό ήταν πράγματι τριμμένο μετά την έξοδό του από το μηχάνημα αλλά λόγω της υψηλής περιεκτικότητάς του σε υγρασία είναι φυσικό να σχηματίζει κόκκους μετά τη διαδικασία τριψίματος. Επιπλέον, επεξηγεί ότι, λόγω του τρόπου συσκευασίας του για τη μακρότερη συντήρησή του, με την αφαίρεση του οξυγόνου και την έγχυση αζωτούχου διαλύματος διοξειδίου του άνθρακα και λόγω του μεγάλου βάρους κάθε σακκούλας (15 κιλών), η τάση προς συσσωμάτωση επιτείνεται. Παρόλα αυτά, η Επιτροπή θεωρεί ότι το τυρί αυτό εξακολουθεί να έχει τα χαρακτηριστικά του τριμμένου τυριού και τούτο απλώς επιβεβαιώθηκε στην επεξηγηματική σημείωση του 1990 και τον κανονισμό 316/91.

37. Κατά τη διάταξη της παραπομπής, το εισαχθέν τυρί, πριν συσκευασθεί, ήταν τριμμένο, όπως υποστήριξε άλλωστε και η ERU. Απώλεσε δε τα χαρακτηριστικά του ως τριμμένου τυριού, ένεκα της διαδικασίας στην οποία υποβλήθηκε κατά την συσκευασία του, προκειμένου να εξασφαλισθεί και η συντήρησή του για μεγαλύτερη κατά το δυνατόν χρονική διάρκεια.

38. Εξάλλου, όπως αναφέρεται σε προηγούμενες σκέψεις, η επέμβαση για την αποσυντήρηση δεν αποβλέπει στην δημιουργία νέου είδους, αλλά στην εξουδετέρωση της διαδικασίας συντηρήσεως, ώστε να αποδοθεί στην κατανάλωση με την μορφή που αρχικά είχε, δηλαδή να καταστεί τυρί τριμμένο όπως ήταν κατά την εισαγωγή του στις σακκούλες συσκευασίας.

39. Έτσι, η διαδικασία που ακολουθείται μετά την εισαγωγή του συσκευασμένου τυριού σκοπεί στην εξουδετέρωση των αποτελεσμάτων της προηγούμενης διαδικασίας συντηρήσεως, χωρίς όμως να παράγεται με αυτή νέο προϊόν [17]. Επίσης, σκοπεί και στην αποκατάστασή του στη μορφή που είχε πριν από την συσκευασία [18]. Η έρευνα της νομολογίας, που αφορά τη μεταποίηση προϊόντων προς παραγωγή νέων, μας οδηγεί προς αυτήν την κατεύθυνση [19].

40. Ενόψει των ανωτέρω, δεν συνιστά κατά τη γνώμη μου, μεταποίηση η διαδικασία αφαιρέσεως, από το εισαχθέν προϊόν, του αζωτούχου διαλύματος διοξειδίου του άνθρακα, αφού με αυτήν δεν σκοπείται η δημιουργία νέου είδους, αλλά η αποκατάστασή του στην αρχική του μορφή ως τριμμένου τυριού. Δηλαδή, η διαδικασία αυτή δεν συνιστά «μεταποίηση» όπως απαιτεί η διάκριση 0406 90 11.

41. Επομένως, στον εθνικό δικαστή πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η συνδυασμένη ονοματολογία του κοινού δασμολογίου πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η δασμολογική διάκριση 0406 20 90 περιλαμβάνει τυρί το οποίο έχει τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται στη διάταξη της παραπομπής.

17 — Επιχείρημα υπέρ αυτής της θέσεως μπορούμε να αντλήσουμε, όπως υποστηρίζει σχετικά και η Επιτροπή, και από το γεγονός ότι κατά τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1523/70 της Επιτροπής, της 29ης Ιουλίου 1970, περί ταξινομήσεως των εμπορευμάτων στη διάκριση 02.01 A II α) 2 του κοινού δασμολογίου (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/002, σ. 103), που ενσωματώθηκε στην συνδυασμένη ονοματολογία από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2723/90 της Επιτροπής, της 24ης Σεπτεμβρίου 1990 (ΕΕ L 261, σ. 24), το βοδινό κρέας και μετά την απόψυξή του, παρότι αλλάζουν ουσιαστικά τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει, έπρεπε να υπαχθεί στην ίδια δασμολογική κλάση 0202.

18 — Παρόλον ότι ο δικαστής δεν μπορεί να λάβει υπόψη του παρά μόνον τα κείμενα που ήταν εν ισχύει κατά τον χρόνο της διαφοράς, δεν στερείται ενδιαφέροντος να σημειωθεί ότι, κατά την Επιτροπή, με σκοπό την επίλυση των προβλημάτων που ανέκυψαν κατά τη δασμολογική κατάταξη αυτού του είδους τυριού, εξεδόθησαν η επεξηγηματική σημείωση του 1990 και ο κανονισμός 316/91, από την μελέτη των οποίων καταλήγουμε στο ίδιο συμπέρασμα. Πρβλ. και την ήδη αναφερθείσα στην υποσημείωση 9 απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 1977, Carlsen-Verlag (σκέψη 10), όπου με σκοπό τη γλωσσική εναρμόνιση των κειμένων είχε εκδοθεί διορθωτικό κείμενο (corrigendum), μεταγενέστερο των πραγματικών περιστατικών.

19 — Βλ. την απόφαση της 23ης Μαρτίου 1972, Günter Henck (υπόθεση 36/71, Rec. 1972, σ. 187), σχετική με τη μεταποίηση αραβοσίτου και σόργου, και τις αποφάσεις της 29ης Μαΐου 1974, υπόθεση 185/73, Offene Handelsgesellschaft in Firma H. C. König (Συλλογή τόμος 1974, σ. 313), της 2ας Αυγούστου 1993, υπόθεση C-87/92, Hoche (Συλλογή 1993, σ. I-4623) και της 14ης Δεκεμβρίου 1995, υπόθεση C-267/94, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. I-4845, σκέψη 34).
Στην απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 1977, υπόθεση 49/76, Gesellschaft für Überseehandel (Συλλογή τόμος 1977, σ. 23), το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ο καθαρισμός και η άλεση ενός βασικού προϊόντος (εν προκειμένω ακατέργαστης τυρίνης), καθώς και η διαλογή και συσκευασία του τελικού προϊόντος, δεν συνιστούσαν ουσιώδη μεταποίηση ή επεξεργασία, η οποία κατέληξε στην κατασκευή ενός νέου προϊόντος ή ενός προϊόντος αντιπροσωπεύοντος σημαντικό στάδιο παραγωγής, κατά την έννοια του άρθρου 5, του κανονισμού 802/68, του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί κοινού καθορισμού της έννοιας της καταγωγής των εμπορευμάτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 20).

V — Πρόταση

42. Ενόψει της αναλύσεως που προηγήθηκε, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα προδικαστικά ερωτήματα που του έθεσε το Supremo Tribunal Administrativo:

«1) Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 316/91, της 7ης Φεβρουαρίου 1991, για κατάταξη εμπορευμάτων στη συνδυασμένη ονοματολογία, καθορίζει τις προϋποθέσεις κατατάξεως σε δασμολογική κλάση ή διάκριση, δεν δεσμεύει τις εθνικές αρχές οι οποίες καλούνται να καθορίσουν τη δασμολογική κατάταξη εμπορευμάτων που είχαν εισαχθεί πριν από την έναρξη της ισχύος του, με βάση τα αντικειμενικά τους χαρακτηριστικά.

2) Επεξηγηματικές σημειώσεις μεταγενέστερες των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών μπορούν να συνεκτιμώνται από τις εθνικές αρχές για την δασμολογική κατάταξη εισαχθέντος προϊόντος, αρκεί από την εξέταση των αντικειμενικών χαρακτηριστικών του να προκύπτει ότι δεν τροποποιούν την έννοια της εφαρμοστέας διατάξεως του κοινού δασμολογίου.

3) Η συνδυασμένη ονοματολογία του κοινού δασμολογίου, όπως διαμορφώθηκε από το παράρτημα του κανονισμού (ΕΟΚ) 3174/88, της Επιτροπής, της 21ης Σεπτεμβρίου 1988, ο οποίος τροποποίησε το παράρτημα I του κανονισμού (ΕΟΚ) 2658/87, του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1987, για τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το κοινό δασμολόγιο, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η δασμολογική διάκριση 0406 20 90 περιλαμβάνει τυρί, το οποίο, αφού θρυμματιστεί, υποβάλλεται σε επεξεργασία αντικαταστάσεως του οξυγόνου με έγχυση αζωτούχου διαλύματος διοξειδίου του άνθρακα, χάριν μακρότερης συντηρήσεώς του, στη συνέχεια συσκευάζεται και συμπιέζεται μέσα σε πλαστικές σακκούλες, περιεχομένου 15 kg κάθε μιά, με υψηλό βαθμό υγρασίας, αποκτώντας την όψη συμπαγούς μάζας ή ζύμης, μετά δε την αποσυσκευασία του και έκθεσή του σε συνθήκες του περιβάλλοντος, θρυμματίζεται σε ακανόνιστους κόκκους.»